

Õiguskantsler

Toomas Järveoja
Elva Vallavalitsus
elva@elva.ee

Teie 30.04.2020 nr 7-18/34-9

Meie 18.06.2020 nr 7-5/200566/2003582

Puudega inimese kodu kohandus

Lugupeetud Toomas Järveoja

Õiguskantsleri poole pöördus [], kes oli Elva Vallavalitsuselt taotlenud eluruumi kohandamise teenust, ent oli mitmest tema hinnangul vajalikust kohandusest ilma jäänud.

Leidsin Elva Vallavalitsuse tegevuses mitmeid puudusi. Seepärast palun Teil

- teha sotsiaalhoolekandeabi otsused seaduses ette nähtud aja jooksul;
- hinnata abitaotleja abivajadust terviklikult, nagu sätestab sotsiaalhoolekande seadus;
- täita sotsiaalseadustiku üldosa seadusest tulenevat selgitamiskohustust.

Teen vallale ettepaneku kiirelt hinnata uuesti [] abivajadust ja teha seda terviklikult, ning otsustada, kas ja millist abi avaldaja (veel) vajab. Seejuures palun Teil haldusaktis võtta seisukoht, kas avaldajal on õigus pesemisvõimaluste kohandamisele, küttesüsteemi automatiseerimisele ning elumaja välistrepi ja trepiesise kõnnitee kohandamisele.

Palun vastake hiljemalt 1. juuliks 2020, kuidas olete ettepanekut järginud.

Juhtumi asjaolud

Õiguskantslerile saadetud avaldusest selgub, et avaldaja esitas 04.04.2019 Elva Vallavalitsusele eluruumi kohandamise taotluse. Ta soovis nii väravaautomaatika paigaldamist kui ka küttesüsteemi automatiseerimist. Hiljem (16.12.2019 avaldaja kirjast) on selgunud, et avaldaja hinnangul vajavad kohandamist veel pesemisvõimalused, maja välistrepp (millele tuleks paigaldada ka käetugi) ning trepiesine kõnnitee. Avaldaja abivajadust on ka varem hinnatud ning Talle on määratud hooldaja. Valla koostatud hindamisdokumendist (hindamine toimus 13.05.2020) selgub, et Elva Vallavalitsus on hinnanud avaldaja vajadust väravaautomaatika ja küttesüsteemi automatiseerimise järele, kuid muud pole hinnatud. Hindamisaktist järeldub, et inimene vajab abi nii kütmisel kui ka väravast sisenemisel. Elva vald on otsustanud 05.12.2019 ja teinud avaldajale 06.12.2019 teatavaks, et tema elumaja väravale paigaldatakse automaatikaseade. Küttesüsteemi automatiseerimisest haldusaktis juttu ei ole.

Õigus eluruumi kohandusele

Õiguse eluruumi kohandusele näeb ette sotsiaalhoolekande seaduse ([SHS](#)) § 42. Selle sätte kohaselt abistavad vallad ja linnad inimesi, kellel on puude tõttu (puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse § 2 lg 1 tähenduses) raskusi eluruumis liikumise, endaga toimetuleku või

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

suhtlemisega, eluruumi kohandamisel või sobivama eluruumi saamisel. Tegemist on mitterahalise hüvitisega (vt sotsiaalseadustiku üldosa seaduse ([SÜS](#)) § 14). Elva Vallavolikogu 18.12.2017 määruse nr 6 „[Sotsiaalhoolekandeline abi andmise kord Elva vallas](#)“ (edaspidi sotsiaalhoolekandeabi andmise kord) § 44 kohaselt on selle hüvitise andmise kord Elva vallas reguleeritud vallavolikogu määrusega, nii nagu näevad ette kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ([KOKS](#)) § 22 lg 1 p 5 ja SHS § 14 lg 1.

Elva vallas kehtib veel Elva Vallavalitsuse 29.01.2019 määrus nr 3 „[Projekti „Puuetega inimeste eluaseme füüsiline kohandamine Elva vallas“ toetuse andmise tingimused ja kord](#)“ (edaspidi vallavalitsuse määrus). Toetuste andmise ja valla või linna eelarvest finantseeritavate teenuste osutamise korra kehtestamine on vallavolikogu ainupädevuses ([KOKS](#) § 22 lg 1 p 5). Seega ei või volikogu toetuste andmise ja teenuste osutamise korra kehtestamist vallavalitsusele edasi volitada (vt ka haldusmenetluse seaduse ([HMS](#)) § 91 lg 2). Vallavalitsuse määrus on antud vastuolus põhiseaduse § 3 lg-st 1 ja § 154 lg-st 1 tuleneva seaduslikkuse põhimõttega.

Vallavalitsuse määruse kehtestamise alustena on märgitud mh sotsiaalkaitseministri 26.02.2018 määruse nr 4 „[Puuetega inimeste eluaseme füüsiline kohandamine](#)“ § 24 lg 1 p 1. Määruse sõnastusest võib tekkida ekslik mulje nagu nõuaks see vallalt või linnalt lisaks sotsiaalhoolekandeabi andmise korrale eraldi määruse kehtestamist. Seda viidatud norm siiski ei tee. Üldakti andmise aluseks saab olla vaid seadus. Perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse § 14 ei volita kohalikku omavalitsust määrust kehtestama.

Vajadus kehtestada lisaks sotsiaalhoolekandeabi andmise korrale eraldi puuetega inimese eluruumi kohandamise kord võis vallal siiski olla. Seda siis, kui vald soovis oma elanikele pakkuda kohandusi, milleks neil SHS § 42 järgi õigust polnud. Sellisel juhul sai vald nende kohanduste tegemist reguleerida nii nagu muid vabatahtlikult osutatavaid teenuseid või toetusi, nt määrata kindlaks, et inimesel on õigus saada toetust eluruumi kohandamiseks ühel korral (vt vallavalitsuse määruse § 3 lg 2).

Abivajaduse väljaselgitamine

SHS § 15 lg 1 näeb ette, et vald või linn selgitab välja abi taotleva inimese abivajaduse ja sellele vastava abi. Abivajaduse väljaselgitamisel lähtutakse inimese terviklikust abivajadusest, võttes arvesse tema toimetulekut ja ühiskonnaelus osalemist mõjutavaid asjaolusid, sealhulgas tema personaalse tegevusvõimega ning füüsilise ja sotsiaalse elukeskkonnaga seotud asjaolusid (SHS § 15 lg 2). Kuna abivajadus võib aja jooksul muutuda, tuleb uute asjaolude ilmnemisel abivajadust uuesti terviklikult hinnata, et oleks selge, milles inimene abi vajab, ja saaks otsustada, kuidas muutunud oludes tema abivajadust parimal moel rahuldada (milliseid toetusi ja teenuseid ta vajab). Millist abi inimesele konkreetsel juhul anda, on õigus kaalutleda vallal või linnal, arvestades SÜS-s ja SHS-s sätestatud üldisi abi andmise põhimõtteid ja ka avalike vahendite säästlikku ja otstarbekat kasutamist (SÜS § 10 lg 1).

Avaldajale on varem määratud hooldaja. Hoolimata sellest on ta esitanud eluruumi kohandamise taotluse. Sellest järeldub, et avaldaja hinnangul ei ole tema abivajadus (enam) piisavalt rahuldatud. Vallavalitsus on hinnanud üksnes seda, kas inimene vajab taotletud kohandusi. Avaldaja 16.12.2019 kirjast vallavalitsusele selgub, et tema hinnangul vajab ta iseseisvaks toimetulekuks veel kohandusi. Seega on inimese abivajadus jäetud terviklikult hindamata ning mh pole teada, kas ja millised kodukohandusi ta veel vajab. Kuna on selgusetu, milles inimene abi vajab, on ka teadmata, kas tema abivajadus on rahuldatud. Näiteks pole selge, kas avaldajale määratud hooldaja tagab talle piisava abi või vajab ta täiendavat abi koduteenuste või eluruumi kohandamise näol.

Mõistlik menetlusaeg

Taotluse menetlemist reguleerivad HMS ja SÜS, samuti Elva vallas kehtiv sotsiaalhoolekandeabi andmise kord. SÜS § 25 lg 1 sätestab, et hüvitise andja otsustab hüvitise andmise kümne tööpäeva jooksul alates nõuetekohase taotluse esitamisest või muu hüvitisele õiguse tekkimise aluseks oleva sündmuse toimumisest, asjaolu saabumisest või tingimuse täitmisest, kui seadus ei sätesta teistsugust tähtaega. Sisuliselt kordab sama üle sotsiaalhoolekandeabi andmise korra § 9 lg 1. HMS § 5 lg-te 2 ja 4 järgi tuleb menetlus läbi viia mõistliku aja jooksul. HMS §-st 41 tuleneb veel, et kui haldusakti või toimingut ei ole võimalik anda või sooritada ettenähtud tähtaja jooksul, peab haldusorgan viivitusega tegema teatavaks haldusakti andmise või toimingut sooritamise tõenäolise aja ning näitama ettenähtud tähtajast mittekinnipidamise põhjuse.

Praegusel juhul on selgunud, et küttesüsteemi automatiseerimise kohta tehtud taotlus on endiselt lahendamata, kuna 05.12.2019 antud haldusaktis puudub nii resolutsioon (HMS § 60 lg 2) kui ka põhjendus (HMS § 56, SÜS § 26), mis ütleks sõnaselgelt, kas avaldajal on õigus küttesüsteemi automatiseerimisele. Ei saa pidada lubatavaks, et vallavalitsus on senini jätnud andmata haldusakti, millest selguks, kas ja miks on avaldaja ilma jäetud küttesüsteemi automatiseerimisest. Seejuures on avaldaja menetluse jooksul selgelt ja korduvalt väljendanud soovi saada esmajoonel küttesüsteemi kohandust. Avaldajale antud selgitus, et Rahandusministeerium keeldus seda projekti rahastamast, ei asenda haldusakti põhjendusi. Pole ühtki mõistlikku põhjust, miks menetlus on niivõrd pikalt kestnud.

16.12.2019 on avaldaja vallale selgitanud, et vajab veel kohandusi. Seega on avaldaja endiselt taotlenud abi. Õiguskantslerile teadaolevalt ei ole vallavalitsus ka sellele avaldaja taotlusele veel vastanud. Nii pikk viivitus avaldajale vastamisel on ebamõistlik.

Selgitamiskohustuse täitmine

Avaldajaga peetud kirjavahetusest ilmneb, et ta on soovinud saada selgitusi ka menetluse ning enda õiguste, sh Rahandusministeeriumi otsuse vaidlustamisvõimaluste kohta, kuid pole neid saanud. SÜS § 7 sätestab, et inimese vajadusele, arusaamisele ja huvile vastava hüvitise andmise otsustamiseks abistatakse teda avalduse esitamisel või toimingut tegemisel, kui ilma abistamata jääksid tema õigused teadmatuses või muul põhjusel teostamata. Kuna ka vaie on avaldus, oleks vallavalitsus pidanud avaldajale selgitama, et tal on õigus vaidlustada üksnes vallavalitsuse tegevust, sh 05.12.2019 antud haldusakti. Rahandusministeeriumi otsuse tohib vaidlustada üksnes vald ning sellest vaidlustamisest ei sõltu avaldajale eluruumi kohanduste pakkumine.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Koopia: Sotsiaalministeerium, Rahandusministeerium (avaldaja andmeteta)

Kärt Muller 693 8418
Kart.Muller@oiguskantsler.ee